

ONG I EL NEOLIBERALISME

JAMES PETRAS

Vegeu l'article en tota la seva extensió a:
www.uca.ni/koinonia/relat/207.htm

Ja a començaments dels 80, els sectors més lúcids de les classes dominants neoliberals es van adonar que les seves polítiques estaven polaritzant la societat i provocant descontent social a gran escala. Els governants van començar a finançar i promoure una estratègia paral·lela des de baix: la promoció d'organitzacions de base, d'ideologia antiestatista, per intervenir entre les classes potencialment conflictives, a fi de crear un matalàs social. Aquestes organitzacions, dependents financerament de recursos neoliberals estaven involucrades directament a competir amb moviments socials per la lleialtat de líders locals i de comunitats activistes. Per a la dècada dels 90, aquestes organitzacions descrites com a no governamentals, sumaven milers i rebien prop de 4.000 milions de dòlars a escala mundial.

* Normalment, els ideòlegs de les ONG contraposen el poder estatal al poder local. El poder estatal és, segons argumenten, distant dels seus ciutadans, és autònom i arbitrari, i tendeix a desenvolupar interessos diferents o oposats als de la ciutadania, mentre que el poder local és necessàriament més proper i respon més a la gent. Això deixa fora la relació essencial entre els poders locals i el poder estatal, que exercit per una classe dominant, explotadora, soscava iniciatives locals progressistes, mentre que aquest mateix poder en mans de forces progressistes pot reforçar-les.

La contraposició dels poders estatals i locals ha estat utilitzada per justificar el paper de les ONG com a intermediaris entre organitzacions locals, donants neoliberals estrangers (BM, Europa o els Estats Units) i els governs de lliure mercat locals. Però l'efecte és establir règims neoliberals mitjançant el tall del vincle entre organitzacions i lluites socials d'una banda i els moviments polítics internacionals o nacionals per l'altra.

* L'èmfasi en l'activitat local serveix als règims neoliberals, perquè permet als seus patrocinatoris interns i externs dominar la macropolítica socioeconòmica i canalitzar la majoria dels recursos de l'estat com a subsidis a capitalistes exportadors i institucions financeres.

Així, mentre els neoliberals estaven transferint propietats estatals lucratives als rics privats, les ONG no formaven part de la resistència sindical. Al contrari, eren actives en projectes privats locals, promocionant el discurs de l'empresa privada (autoajuda) a les comunitats locals

per enfocar-se cap a les microempreses. Mentre els rics acumulaven bastos imperis financers a partir de les privatitzacions, els professionals de classe mitjana de les ONG van rebre petites sumes per finançar oficines, transport i activitats econòmiques a petita escala.

* El punt polític important és que les ONG van despolititzar sectors de la població, van soscavar el seu compromís amb els empleats públics i van cooptar líders potencials en petits projectes. Les ONG rares vegades donen suport –si mai ho han fet– a les vagues i protestes contra els baixos salaris i retalls de pressupost.

A la pràctica, «no governamentals» es tradueix en activitats contra la despesa pública, alliberant així el gruix dels fons perquè els neoliberals donin subsidis a capitalistes exportadors, mentre petites quantitats degoten des del govern a les ONG.

* Les ONG no poden proporcionar programes universals i complets de llarg termini com ho pot fer l'estat de benestar. Al seu lloc proporcionen serveis molt limitats a un grup petit de comunitats. I el més important, no passen comptes dels seus programes a la gent local, sinó als donants ultramarins. En aquest sentit, les ONG soscaven la democràcia en prendre de les mans de la gent local i dels seus funcionaris elegits els programes socials, per crear dependència de funcionaris ultramarins, no elegits i de funcionaris locals untats per ells.

En contra de la noció de responsabilitat pública (el govern ha de vetllar pels seus ciutadans i proveir-los de vida, llibertat i la consecució de la felicitat; la responsabilitat política de l'estat és essencial per al benestar dels seus ciutadans), les ONG fomenten la idea neoliberal de la responsabilitat privada en els problemes socials i la importància dels recursos privats per resoldre aquests problemes. En efecte, imposen una doble càrrega a la població pobre, que continua pagant impostos per finançar l'estat neoliberal per servir els rics, li queda només l'autoexplotació privada per atendre les seves pròpies necessitats.

* Les ONG se centren en projectes, no en moviments; mobilitzen la gent per produir al marge, però no per lluitar per controlar els mitjans bàsics de producció i riquesa; se centren en l'ajuda tècnica i financera de projectes, no en les condicions estructurals que conformen la vida quotidiana de la gent.

Les ONG i el seu equip professional postmarxista competeixen directament amb els moviments sociopolítics per guanyar influència entre les dones, la població pobre i l'exclusa racialment. La ideologia i pràctica de les ONG desvia l'atenció dels orígens i de les solucions de la pobresa (mirant cap a baix i cap enfora).

L'ajuda de les ONG afecta a sectors petits de la població i genera competència entre comunitats per recursos escassos, que generen distincions insidioses i rivalitats inter i intracomunitàries, soscavant així la solidaritat de classe. Passa el mateix entre professionals: cadascú crea la seva ONG per sol·licitar fons de l'exterior i competir en presentar propostes més convenients per als donants ultramarins, mentre afirmen parlar en nom dels seus seguidors.

L'efecte final és una proliferació d'ONG que fragmenta les comunitats pobres en agrupacions sectorials i subsectorials, incapaces de veure el quadre social més ampli que els afligeix i menys capaces encara d'unir-se en la lluita contra el sistema.

L'estructura i naturalesa de les ONG, amb les seves posicions apolítiques i el seu enfocament en l'autoajuda, despoliitzen i desmobilitzen la població pobre. Les ONG reforcen els processos electorals encoratjades pels partits neoliberals i els mitjans massius de comunicació. S'evita l'educació política sobre la naturalesa de l'imperialisme, dels fonaments de classe del neoliberalisme, de la lluita de classes entre explotadors i explotats. En canvi, discuteixen sobre els exclosos, els sense poder, l'extrema pobresa, la discriminació racial o de gènere, sense anar més enllà dels símptomes superficials del sistema social que produeixen aquestes condicions.

En incorporar la població pobre a l'economia neoliberal només a través d'una acció voluntària privada, les ONG creen un món polític on l'aparença de solidaritat i d'acció social encobreix una conformitat conservadora amb l'estructura de poder nacional i internacional.

* El creixement de les ONG coincideix amb l'increment del seu finançament sota el neoliberalisme i l'aprofundiment de la pobresa a tot arreu.

L'intent de formular alternatives ha estat obstaculitzat d'una altra manera també. Molts dels i les exlíders de les guerrilles, dels moviments socials, sindicals i de les organitzacions populars han estat cooptats per les ONG. Alguns, sens dubte, s'han sentit atrets per l'esperança que això pogués donar-los accés a les palanques del poder.

De qualsevol manera, l'oferta és temptadora: paga més alta (divises), prestigi i reconeixement dels donants de l'exterior, conferències i xarxes a ultramar, personal

d'oficina i una seguretat relativa davant la repressió. En contrast, els moviments sociopolítics ofereixen pocs beneficis materials, però major respecte i independència i el més important: llibertat per desafiar el sistema econòmic i polític.

* Les ONG i els seus bancs patrocinadors de l'exterior (Banc Interamericà de Desenvolupament, Banc Mundial) publiquen butlletins ressaltant les històries reeixides de microempreses i altres projectes d'autoajuda, defugint els alts índexs de fracàs a mesura que el consum decau, importacions barates inunden el mercat i les taxes d'interès es disparen cap a amunt, com ocorre actualment a Mèxic.

El valor propagandístic dels èxits microempresarials individuals és, tanmateix, important per fomentar la il·lusió que el neoliberalisme és un fenomen popular. La freqüència d'esclats massius ocorreguts en regions microempresarials suggereix que la ideologia no és hegemònica i que les ONG no s'han desplaçat encara als moviments de classe independents.

* Les ONG fomenten un nou tipus de dependència i de colonialisme econòmic i cultural. Els projectes són dissenyats, o almenys aprovats, partint dels alineaments i les prioritats dels centres imperials i les seves institucions. Les avaluacions són fetes per i per a ells. Els nous virreis supervisen i asseguren la conformitat a les metes, valors i ideologia del donant, i també l'ús apropiat de fons. On hi ha els «èxits», és perquè són fortament dependents del suport exterior continu, sense el qual es col·lapsarien.

De moltes maneres, les estructures jeràrquiques i les formes de transmissió d'«ajuda» i de «capacitació» s'assemblen a la caritat del segle XIX i els promotors no són gaire diferents dels missioners cristians.

* Però mentre que el gruix de les ONG és un creixent instrument del neoliberalisme, hi ha una petita minoria que intenta desenvolupar una estratègia alternativa que doni suport a l'antiimperialisme i a una política de classes. Aquesta minoria no rep fons del Banc Mundial, o d'agències governamentals dels Estats Units o europees i dona suport a esforços per vincular el poder local amb les lluites pel poder estatal. Les ONG d'aquesta minoria, connecten projectes locals amb moviments sociopolítics nacionals: en ocupar latifundis, defensar la propietat pública i la possessió nacional contra les empreses multinacionals. Proporcionen solidaritat política a moviments socials involucrats en les lluites per expropiar terres. Creuen que les organitzacions locals han de lluitar a nivell nacional i que els líders nacionals han de retre comptes davant els activistes locals.

□